

Меѓународен Универзитет Визион
Институт за Балкански Истражувања
Публикации

Uluslararası Vizyon Üniversitesi
Balkan Araştırmaları Enstitüsü
Yayınları

BALKANLARDA TÜRK KÜLTÜR MİRASI - 2

**Турското Културно Наследство во
Балканските Простори – 2**

**Turkish Cultural Heritage in the
Balkan Regions - 2**

(Seçme Makaleler)

(Избрани Трудови - Selected Articles)

PROF. DR. FADIL HOCA

**Kuzey Makedonya – North Macedonia,
Gostivar, 2024**

International Vision University
Balkan Research Institute
Publications

Universitetit Ndërkombëtar Vizion
Instituti për Studime Ballkanike
Publikimet

Yazar (Автор - Author): Prof. Dr. Fadıl HOCA

Editör (Редактор - Editor): Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN

Yayıncı (Издавач - Publisher): Uluslararası VİZYON Üniversitesi
Balkan Araştırmaları Enstitüsü Yayınları - International
VİZYON University Balkan Studies Institute Publications
Kuzey Makedonya – North Macedonia – Gostivar

Tasarım (Дизајн - Design): Mr. Yekin ABAZ, Nurullah İSMAİL

Düzeltili (Уредувач на текст - Text Editing): İbrahim YUSUF

Basımevi (Издавачка куќа – Printing House): Print Factory DOOEL
Skopje

Yayın yeri ve yılı (Место на издавање и година - Place of publication and year) : Kuzey Makedonya / Р.С.Македонија – North Macedonia
Гостивар - Gostivar 2024

Tiraj (Тираж - Edition): 500

ÖNSÖZ

Balkanlar'da Türk kültür mirası eserimizde geniş bir perspektifle ele alınmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'daki kültürel etkileri, Ulahların Osmanlı Devleti'ndeki azınlık olarak kültürel konumları, Divanu Lugat'it eserinin Türk kültür tarihindeki önemi, Selçuklu ve Osmanlı dönemi hastanelerinin Avrupa'ya etkileri ve Türk kültüründe hat sanatı gibi konulara yer verilmiştir. Bu bölümde, ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'ndaki genel kültürel ve tarihsel koşullar, Türk-İslam kültürü ve sanatı, Makedonya'da tekke kültürü ve Osmanlı dönemindeki genel sağlık kültürü gibi konular da incelenmiştir.

Eserimizde, Edebiyat ve dil başlığı altında çeşitli konulara değinilmiştir. Balkan divan şairlerinin divan şiirine katkıları, Üsküplü İshak Çelebi'nin Divanı'nda kullandığı şiir sanatı unsurları, Makedonya Türklerinin edebiyatı üzerine kısa bir değerlendirme, Balkanlar'da söylenen düğün türküleri, edebiyatımızda kadın motifi ve Osmanlı dönemi tasavvuf şiirinin genel özellikleri ve temsilcileri gibi konular bu bölümde yer almaktadır. Ayrıca, Babür Şah gazellerinin genel özellikleri, Mevlâna Celâleddîn Rûmî'nin dini musikideki yeri ve Osmanlı edebiyatında Nâ'ili Kadîm gibi konular da ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bölüm, Osmanlı dönemi şiirinin poetiği ve Fuzuli'nin edebi portresi, Mevlâna'nın tasavvufu anlama ve yorumlama biçimi, Makedonya'daki Türk tekkelerinde yazılmış eserler - şiirler ve Babür Şah gazellerinin özellikleri gibi konulara da ışık tutmaktadır.

Üçüncü bölümde, Osmanlı öncesi Selçuklular dönemindeki eğitim kurumları, Osmanlı döneminde Balkanlar ve Makedonya'daki medreseler ve Osmanlı'nın son döneminde Makedonya'da Türkçe dini eğitim müfredatı gibi konuları kapsamaktadır. Bu bölümde, Balkanlar'da ve Makedonya'da Türkçe eğitimin tarihsel gelişimini ve bu süreçte yaşanan değişimleri detaylı bir şekilde ele almaya gayret ettik.

Bu kapsamlı çalışma, Balkanlar'da Osmanlı İmparatorluğu döneminin kültürel, edebi, dil ve sosyal yapısına ışık tutmaktadır. Umarım bu eser, Balkanlarda Osmanlı İmparatorluğunun tarihi ve genel kültürü ile ilgilenen araştırmacılara ve okuyuculara faydalı olacaktır.

Prof. Dr. Fadıl HOCA

**Kuzey Makedonya - Gostivar,
21.12.2024**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ (<i>Предговор – Preface</i>).....	3
GİRİŞ (<i>Вовед – Introduction</i>).....	11

I. BÖLÜM

BALKANLARDA TÜRK KÜLTÜR MİRASI

*(Турското Културно Наследство Во Балканските Простори
Turkish Cultural Heitage In The Balkans)*

1. BALKANLAR'DA ULAH'LARIN OSMANLI DEVLETİNDE AZINLIK OLARAK KÜLTÜREL KONUMLARI (<i>„Културната Положба На Улаховите Како Малцинство Во Отоманската Империја На Балканот“ - "The Cultural Position Of Ulahs As A Minority In The Ottoman Empire In The Balkans"</i>).....	15
2. DİVANU LUGATİ'T ESERİNİN TÜRK KÜLTÜR TARİHİNDEKİ GENEL ÖZELLİKLERİ (<i>Општи Карактеристики На Делото Divânü Lûgâti't-Türk Во Турската Културна Историја - General Characteristics Of The Work Divânü Lûgâti't-Türk In Turkish Cultural History</i>).....	28
3. SELÇUKLU VE OSMANLI DÖNEMİ HASTANELERİ VE AVRUPA'YA TESİRLERİ (<i>Болници Во Периодот На Селџуците И Отоманското Царство И Нивното Влијание Врз Европа - Seljuk And Ottoman Period Hospitals And Their Impact On Europe</i>)	38
4. TÜRK KÜLTÜRÜNDE HAT SANATIMIZ (<i>Калиграфија Во Турската Култура-Calligraphy In Turkish Culture</i>).....	44
5. КУЛТУРОЛОШКИ ИСТОРИОГРАФСКИ ПРИЛИКИ ВО ОSMАНСКОТО ЦАРСТВО ВО БАЛКАНОТ И ПОШИРОКО (<i>"Balkanlar Ve Ötesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda Kültürel-Tarih Yazımının Boyutları" - "Cultural-Historiographical Aspects In The Ottoman Empire In The Balkans And Beyond"</i>).....	52

- 6. ТУРСКО – ИСЛАМСКАТА КУЛТУРА И УМЕТНОСТ ВО БАЛКАНСКИТЕ КРАИШТА** (*"Balkan Bölgelerinde Türk-İslam Kültürü Ve Sanatı" - "Turkish-Islamic Culture And Art In The Balkan Regions"*).....**62**
- 7. ТЕКЕТО КАКО КУЛТУРНО ПРОСВЕТНА ИНСТУТУЦИЈА ВО МАКЕДОНИЈА** (*Makedonya'da Kültürel-Eğitim Kurumu Olarak Tekke - Tekke As A Cultural-Educational Institution In Macedonia*)....**91**
- 8. ВЛИЈАНИЕТО НА ТУРСКО – ИСЛАМСКАТА КУЛТУРА ВРЗ ОПШТАТА (ЗДРАВСТВЕНА) КУЛТУРА И ТРАДИЦИЈА ВО БАЛКАНОТ – МАКЕДОНИЈА** (*Makedonya'da Sağlık Hizmetlerinin Gelişmesinde Türk-İslam Kültürünün Katkıları - Impact In The Turkish - Islamic Culture The General (Social) Culture And Tradition In Macedonia*)**102**

II. BÖLÜM

EDEBİYAT VE DİL

*Книжевност И Јазик
Litérature And Language*

- 9. BALKAN DİVAN ŞAİRLERİNİN DİVAN ŞİİRİNE KATKILARI** (*Доприносот На Балканските Поети Кон Класичната Турска Литература - The Contribution Of Balkan Poets To Classical Turkish Literature*).....**115**
- 10. BALKAN DİVAN ŞAİRİMİZ ÜSKÜPLÜ İSHAK ÇELEBİ'NİN DİVÂNİ'NDA KULLANMIŞ OLDUĞU ŞİİR SANATI UNSURLARI** (*Поетските Уметнички Карактеристики Користени Од Исхак Челеби Од Скопје, Дивански Поет Од Балканот - The Poetic Art Elements Used By İshak Çelebi From Skopje, A Divan Poet From The Balkans*)**136**

- 11.MAKEDONYA TÜRKLERİNİN EDEBİYATI ÜZERİNE KISA DEĞERLENDİRME** (*Краток Преглед На Книжевноста На Турците Од Македонија - A Brief Overview Of The Literature Of The Turks From Macedonia*)..... **155**
- 12.BALKANLAR'DA - MAKEDONYA' DA SÖYLENEN KİMİ DÜĞÜN TÜRKÜLERİ** (*Некои Турски Свадбени Песни Кои Се Пејат Во Балканите – Македонија - Some Sung Turkish Wedding Songs In Macedonia - The Balkans*) **166**
- 13.EDEBİYATIMIZDA KADIN MOTİFİ** (*Мотивот На Жената Во Нашата Книжевност - The Motif Of Women In Our Literature*) ... **179**
- 14.OSMANLI DÖNEMİ TASAVVUF ŞİİRİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TEMSİLCİLERİ** (*Општи Карактеристики на Претставниците на Суфиската Поезија Во Османскиот Период - General Characteristics of Representatives of Sufi Poetry in the Ottoman Period*)..... **186**
- 15.BABÜR ŞAH GAZELLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ** (*Главните Карактеристики На Газелите На Бабур Шах - The Main Characteristics Of Babur Shah's Gazelles*)..... **204**
- 16.TÜRK TASAVVUF EDEBİYATI'NIN DİNİ MÜSİKİŞİNASI MEVLÂNÂ CELALEDDİN RÛMÎ** (*Мевлана Џелалудин Руми, Како Преставник на Суфиската музика – Суфиската Книжевност - Mevlana Jalaluddin Rumi, as a Representative of Sufi Music – Sufi Literature*) **216**
- 17.XXII. Y.Y. OSMANLI EDEBİYATINDA NÂ'İLİ KADİM (SEBK-İ BABÛRİ USLÛBU)** (*Поетскиот стил Себк-и Бабури Во Османската Поезија Од 17. Век - The Poetic Style Sebki Baburi in Ottoman Poetry of the 17th Century*)..... **224**
- 18.ŞEYH GÂLİB'İN HÜSN-Ü AŞK MESNEVİSİNDE GÜL VE ANLAM ÖZELLİKLERİ** (*Символизам и Значењето на Розата Во Месневијата на Шејх Галиб - "Symbolism And The Meaning Of The Rose In The Masnavi Of Sheikh Galib*) **231**

- 19.КНИЖЕВНАТА ИСТОРИОГРАФИЈА ВО ОСМАНСКОТО ЦАРСТВО** (*Osmanlı İmparatorluğu'nda Edebiyat Tarihçiliği - Literary Historiography Of The Ottoman Empire*).....**240**
- 20.ОСМАНСКА - ДИВАНСКА ПОЕЗИЈА ПОЕТИКАТА И КНИЖЕВНИОТ ПОРТРЕТ НА ФУЗУЛИ** (*Osmanlı Divan - Klasik Edebiyatında Fuzuli'nin Şairliği'nin Özellikleri - Ottoman - Divan Poetry The Poetics And The Literary Portrait Of Fuzuli*).....**249**
- 21.МЕВЛАНА Ц. РУМИ И НЕГОВИОТ НАЧИН НА ТОЛКУВАЊЕ И СФАКАЊЕ НА СУФИЗМОТ** (*Mevlana Celaleddin Rumi'nin Tasavvuf'u Yorumlama Ve Anlama Yaklaşımı - "Mevlana Jalaluddin Rumi And His Approach To Interpreting And Understanding Sufism"*).....**278**
- 22.ТУРСКО- ТЕЌИСКАТА КНИЖЕВНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА „НЕФЕСИТЕ ВО АРАБАТИ БАБА-ТЕЌЕ ВО ТЕТОВО** (*Makedonya'da Türk-Tekke Edebiyatı: Tetova'daki Arabati Baba Tekkesi'nde Nefesler - Turkish-Tekke Literature In Macedonia: 'Nefes' In Arabati Baba Teke In Tetovo*).....**285**
- 23.FEATURES OF THE DIVAN AND THE POETICS IN THE GHAZALS OF BABUR SHAH** (*Babur Şah'in Divanındaki Ve Gazellerindeki Şiir Özellikleri - Поетските Особини На Диванот И На Газелите На Бабур Шах*)**298**
- 24.MADJNUN WA-LAYLA AN ORIENTAL TALE OF TRAGIC LOVE** (*Leyla Ve Mecnun: Şark Edebiyatlarının Trajik Aşk Hikayesi - Меџнун И Лејла: Ориентална Приказна За Трагичната Љубов*) .**319**
- 25.ТУРСКО КУЛТУРНО ИСТОРИСКО НАСЛЕДСТВО ОРХОНСКИТЕ НАТПИСИ - ПРВИТЕ ПИШУВАНИ СПОМЕНИЦИ НА ТУРСКАТА КНИЖЕВНОСТ** (*Orhun Yazıtları: Türk Edebiyatının İlk Yazılı Anıtlarının tam metninin Makedoncaya ilk ve tek tercümesi - Turkish Cultural Historical Heritage: The Orkhon Inscriptions - The First Written Monuments of Turkish Literature*)....**333**

26.YENİ ÖĞRENME YÖNTEMLERİ İLE DİJİTAL EĞİTİMDE ANADİLİN KULLANIMI: ERİŞİLEBİLİRLİK VE KAPSAYICILIK STRATEJİLERİ (*Користење на мајчиниот јазик во дигиталното образование со нови методи на учење: стратегии за достапност и инклузивност*" - *Use Of Native Language In Digital Education With New Learning Methods: Accessibility And Inclusivity Strategies*)..... **365**

III. BÖLÜM

BALKANLAR'DA –MAKEDONYA'DA TÜRKÇE EĞİTİM
Развојот На Турското Образование Во Балканот–Македонија
Turkish Education In The Balkans - In Macedonia

27.OSMANLI ÖNCESİ SELÇUKLULARDA EĞİTİM MÜESSESELERİ – MEDRESELER (*Образовни Установи Во Периодот На Селџуците од Пред Османскиот Период - Educational Institutions During the Seljuk Period of the Pre-Ottoman Era*) **382**

28.OSMANLI DÖNEMİ BALKANLAR'DA – MAKEDONYA'DA EĞİTİM MÜESELERİ -MEDRESELERİ (*Медресето Како Образовна Институција Во Балканот За Време На Османскиот Период - The Madrasa as an Educational Institution in the Balkans During the Ottoman Period*) **390**

29.MAKEDONYA'DA LİSE VE ÜNİVERSİTELERDE TÜRKÇE EĞİTİM (*Образование На Турски Јазик Во Средните Училишта И Универзитетите Во Македонија - High And University Turkish Education In Macedonia*)..... **404**

IV.BÖLÜM

KÖŞE YAZILARI-

Колумни

Editorials

30.ORTA ASYA DA YÜKSELEN HİLÂLLER (*Растечките Полумесеци Во Централна Азија - Rising Crescents In Central Asia*)
414

31.BATI HAYRANLIĞININ VEBALİ (*Последиците на Западната Импресионираност - The Consequences Of Western Admiration*)...**417**

32.FARKLI BİR KURULABİLİR Mİ ? (*Дали Може Да Се Формира Поинаков УН- Can A Different UN Be Established?*).....**421**

33.SİYASİ KAZANIMLARIMIZ (*Политичките Придобивки - Our Political Gains*).....**425**

34.TARİHTEN ALINACAK İBRET DERSİ (*Поучна историска поука - Lesson to be learned from history*)**429**

35.MÜLTECİLER DERKEN (*Кога Се Спомнуваат Мигрантите - When Talking About Refugees*).....**433**

36.TÜRK AYDINLARINDAN ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ FADİL HOCA: (*Турски интелектуалец и истражувач Фадил Хоџа: - Turkish intellectual and researcher Fadil Hoca:*)**436**

37.МОНОГРАФИЈА ЗА ОСМАНЛИСКИТЕ СПОМЕНИЦИ ВО СКОПЈЕ (*Üsküp'teki Osmanlı anıtları için monografi - Monograph on Ottoman Monuments in Skopje*).....**439**

38.GOSTİVAR'DAN MİLLETVEKİLİ ÇIKARMAYA KARARLIYIZ" (*длучни сме да имаме пратеник од Гостивар - We are determined to elect a Member of Parliament from Gostivar.*)**442**

GENEL KAYNAKÇA (*Opшта Библиографија - General Bibliography*)**444**

GENEL KAYNAKÇA
(Opшта Библиографија - General Bibliography)

HOCA, Fadıl. (2016) Balkanlar'da Ulah'ların Osmanlı Devletinde Azınlık Olarak Kültürel Konumları, TİKA Yayınları, Ankara - Türkiye

HOCA, Fadıl. (2012) Divanu Lugati't Eserinin Türk Kültür Tarihindeki Genel Özellikleri, NİKMET İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı 19, Gostivar - Makedonya

HOCA, Fadıl. (1990) Selçuklu Ve Osmanlı Dönemi Hastaneleri Ve Avrupa'ya Tesirleri, El Hilal Gazetesi, Üsküp - Makedonya

HOCA, Fadıl. (1990) Türk Kültüründe Hat Sanatımız, El Hilal Gazetesi, Üsküp - Makedonya

ХОЏА, Фадил. (2013) Културолошки Историографски Прилики Во Османското Царство Во Балканот И Пошироко, II. Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı Bildirileri, Tiran - Arnavutluk

ХОЏА, Фадил. (2005) Турско – Исламската Култура И Уметност Во Балканските Краишта, NİKMET İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı 6, Yıl 3, Gostivar - Makedonya

ХОЏА, Фадил. (2013) Текето Како Културно Просветна Институција Во Македонија, IV. Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı Bildirileri, Fetihye - Türkiye

ХОЏА, Фадил. (2013) Влијанието На Турско – Исламската Култура Врз Општата (Здравствена) Култура И Традиција Во Балканот - Македонија, BAL-TAM Dergisi, Sayı 19, Yıl 9, Prizren - Kosova

HOCA, Fadıl. (2009) Balkan Divan Şairlerinin Divan Şiirine Katkıları, NİKMET İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı 13, Gostivar - Makedonya

HOCA, Fadıl. (2007) Balkanlarda Divan Şairimiz Üsküplü İshak Çelebi'nin Dîvânî'nda Kullanmış Olduğu Şiir Sanati Unsurlari, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 2/4

HOCA, Fadıl. (1995) Makedonya Türklerinin Edebiyatı Üzerine Kısa Değerlendirme, Birlik Gazetesi, Gostivar - Makedonya

HOCA, Fadıl. (2017) Balkanlar - Makedonya' Da Söylenen Kimi Dügün Türküleri, BAL-TAM Dergisi, Prizren - Kosova

HOCA, Fadıl. (2018) Edebiyatımızda Kadın Motifi, BAL-TAM Dergisi, Prizren – Kosova

HOCA, Fadıl. (2016) Osmanlı Dönemi Tasavvuf Şiirinin Genel Özellikleri Ve Temsilcileri, HİKMET İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı 27, Yıl 14, Gostivar - Makedonya

HOCA, Fadıl. (2007) Babür Şah Gazellerinin Genel Özellikleri, HİKMET İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı 9, Yıl 5, Gostivar - Makedonya

HOCA, Fadıl. (2009) Türk Tasavvuf Edebiyatı'nın Dini Müşikişinasi Mevlânâ_C.Rûmî, Годишен Зборник - Книга 35, Универзитет „Св. Кирил и Методиј” – Филолошки Факултет „Блаже Конески”, Скопје - Македонија

HOCA, Fadıl. (2012) XXII. Y.Y. Osmanlı Edebiyatında Nâ'ili Kadim (Sebk-İ Babûri Uslûbu), Годишен Зборник - Книга 38, Универзитет „Св. Кирил и Методиј” – Филолошки Факултет „Блаже Конески”, Скопје – Македонија

HOCA, Fadıl. (2013) Şeyh Gâlib'in Hüsn-Ü Aşk Mesnevisindegül Ve Anlam Özellikleri, Годишен Зборник, Универзитет „Гоце Делчев” – Филолошки Факултет, Штип - Македонија

ХОЏА, Фадил. (1997) Книжевната Историографија Во Османското Царство, Гостивар - Makedonya

ХОЏА, Фадил. (2012) Османска - Диванска Поезија Поетиката И Книжевниот Портрет На Фузули, НІКМЕТ İlmi Araştırmalar Dergisi, Sayı 21, Yıl 11, Gostivar - Makedonya

ХОЏА, Фадил. (2010) Мевлана Ц. Руми И Неговиот Начин На Толкување И Сфаќање На Суфизмот, НІКМЕТ İlmi Araştırmalar Dergisi, Sayı 15, Yıl 9, Gostivar - Makedonya

ХОЏА, Фадил. (2012) Турско- Текиската Книжевност Во Македонија „Нефесите Во Арабати Баба-Теќе Во Тетово, 17. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Üsküp - Makedonya

НОСА, Fadıl. (2011) Features Of The Divan And The Poetics In The Ghazals Of Babur Shah, International Journal of Central Asian Studies, Volume 15, November 2011, p. 45-68

НОСА, Fadıl. (2004) Madjnun Wa-Layla An Oriental Tale Of Tragic Love, НІКМЕТ İlmi Araştırmalar Dergisi, Sayı 3, Yıl 4, Gostivar - Makedonya

ХОЏА, Фадил. (1994) Скопје, Турско Културно Историско Наследство: Орхонските Натписи - Првите Пишувани Споменици На Турската Книжевност, Ел – Хилал Списание, Скопје

НОСА, Fadıl. (2024) Yeni Öğrenme Yöntemleri İle Dijital Eğitimde Anadilin Kullanımı: Erişilebilirlik Ve Kapsayıcılık Stratejileri, Uluslararası Vizyon Üniversitesi Dergisi.

НОСА, Fadıl. (2005) Osmanlı Öncesi Selçuklularda Eğitim Müesseseleri, НІКМЕТ İlmi Araştırmalar Dergisi, Sayı 5, Yıl 3, Gostivar - Makedonya

НОСА, Fadıl. (2008) Osmanlı Dönemi Balkanlar'da – Makedonya'da Osmanlı Dönemi Müesseseleri Medreseleri, НІКМЕТ İlmi Araştırmalar Dergisi, Sayı 12 Yıl 6, Gostivar - Makedonya

HOCA, Fadıl. (2011) Osmanlı'nın Son Döneminde Makedonya'da Türkçe Dini Eğitim Müfredatı, HİKMET İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı 18, Gostivar - Makedonya

HOCA, Fadıl. (2012) Makedonya'da Lise Ve Üniversitelerde Türkçe Eğitim, HİKMET İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı 22, Yıl 11, Gostivar - Makedonya

HOCA, Fadıl. (1992) Orta Asya Da Yükselen Hilâller, Hilal Dergisi, Köşe Yazısı, Mayıs 1992, Üsküp

HOCA, Fadıl. (1993) Batı Hayranlığının Vebali, Hilal Dergisi, Köşe Yazısı, Şubat 1993, Üsküp

HOCA, Fadıl. (1994) İslam BM'si Kurulabilir Mi?, Hilal Dergisi, Köşe Yazısı, Şubat 1994, Üsküp

HOCA, Fadıl. (1994) Siyasi Kazanımlarımız, Hilal Dergisi, Köşe Yazısı, Şubat 1994, Üsküp

HOCA, Fadıl. (1995) Tarihten Alınacak İbret Dersi, Hilal Dergisi, Köşe Yazısı, Nisan 1995, Üsküp

HOCA, Fadıl. (1999) Mülteciler Derken, Hilal Dergisi, Köşe Yazısı, Temmuz 1999, Üsküp

HOCA, Fadıl. (2001) Türk Aydınlarından Araştırma Görevlisi Fadıl Hoca: ,Birlik Gazetesi, Haziran 2001, Üsküp

ХОЏА, ФАДИЛ. (1998) Монографија За Османлиските Споменици Во Скопје, Списание Хилал, Јули 1998, Скопје

HOCA, Fadıl. (1994) TDP Merkez Meclis Üyesi Ve Gostivar Şubesinin Seçim Komisyonu Başkanı Fadıl Hoca: Gostivar'dan Milletvekili Çıkarmaya Kararlıyız", Birlik Gazetesi, Ekim 1994, Üsküp